

KEMAL PAŞA - ZADE'NİN VIII. DEFTERİ (3)*

Prof. Dr. Ahmet UĞUR

her birin bir kenâra tağıtdılar. Serdârlarınun kaçarken
bir çâpük-süvâr berk-vâr ardından irdi; sinân-ı (14/a)
âbdârun çeşme-sârından teşne-vü-pür-tâb cânına âb virdi.
Zalım-ı rümh-i cân-sitânla zırhınun girihlerin söküb,
kabâ-yı bekâsın çök itdi; sinân-ı hûn-feşândan saçılan
kanla hayâtın levh-i vücûddan yuyub pâk itdi .

Tehem-ten yekî nîze zed ber ber-eş
Be-hûn-ı ciger garka şüd miğfer-eş

Ol düşmen-i pür-keydi, ki şayda düşürdiler, mecâl virmeyüb,
kaydın kayurdılar; seyf-i pür-hayfla başını, ki re's-i
fitne-ydi, fi'l-hâl bedeninden ayurdılar.

Ha'ini şanma ki ber-hûrdâr olur
Yâ kesilür başı yâ ber-dâr olur

Öl bî-ser-ü-sâmânun etbâ-u-esyâ'ından ele girenine
emân virmeyüb öldürdiler; başlarınun, ki habâb gibi
pür-hevâ-yı veğâ idi, derisin yüzüb, içine şaman
toldurdılar.

Küşte hem eymen ne-şüd ez türk-tâz
Tâ zi ser-eş pôst ne-kerdend bâz

Ebtâl-i ricâl-i kıtâl cidâllerini ki, nihâl-i bôstân-ı
meydân-ı cidâldi, ol başlarla ser-â-ser zeyn itdiler.
Haşm-ı bed-fi'âlün mekr-ü-âlin ibtâl idüb, dergâh-ı
pâdişâh-ı cihân-penâha ol bağ-ı zafer nev-bâvelerin
getürüb gitdiler.

(*) Bundan önceki kısım, A.Ü.İ.F. Dergisi cilt XXVI (1985) de çıkmıştır.

Mezkûr makhûr-ı güm-râhun râh-ı hiyânete
'azmi mukarrer olıcak, cihet-i hazm ri'âyet
olındığı, Şâhzâde Sultân 'Abdullâh ve
bilesince olan a'yân-ı sipâh ordu-yı gerdün-
pûya da'vet olındığını beyân eyler.

Vech-i mestûr üzerine mezbûr Angunı begi Mehmed
Begden habâset-i tînetden nâşi olan cinâyet-i hiyânet
zâhir olıcak, Karaman-oğlı Kâsim Beğün, ki bed-nijâdların
başı-ydı, ifsâd-u-irşâdı-yle fermân-ı sultân-ı cihâna
'işyânı iştihâr bulıcak, sâ'ir ümerâ-yı rezm-ârâya dahi,
kı Gedik Ahmed Paşa-yla bile düşmen civarında tururlardı,
muktazâ-yı hazm üzerine sût-i zann sârî oldı. Ol
bed-kirdârun ucundan kalan serdârlarun da adları yavuz
olub, cümlesinün şânında bünyân-ı itmi'nân-ı kalb
yıkıldı ve bünyâd-ı i'timâd bozuldı.

Cü ez kavmî yekî bi-dânişi kerd
Ne kih-râ menzilet mâned ne mih-râ
Ne-dîdestî ki gâvî der 'alef-zâr
Be-yâlâyed heme gâvân-ı dih-râ

Şart-ı fart-ı ihtiyât ri'âyet olunub, cânib-i himâ-yı
hazm himâyet olunub, cenâb-ı kâmyâb-ı Sultân 'Abdullâha
ve bâbında mülâzim olan sipâh-ı vilâyet-penâhun
serdârlarına-vu-sâlârlarına misâl-i lâzimum'l-ı-ımtisâl
irsâl olındı. Mefhûm-ı merkûmı bu ki : «Zinhâr, olmaya
ki haşm-ı bed-kirdâra tolaşasız. Cidâl-ü-kıtâl tedbirin
koyub, levh-i 'azmden naks-ı rezmi yuyub, âheng-i cengi
te'hîr idesiz. Hükûm-i hümayûn ve nişân-ı meymûn vardığı
gibi, ihmâl-ü-imhâl itmeyüb gelesiz, gidesiz «Acele ile ordu-yı
gerdün-püy-u-hâmûn-peymâya ulaşasız.»

Fermân-ı vâcibü'l-iz'ân-ı sultânî-le 'âmil olub,
'âdû-yı kine cûyun hayl-i seyl-püy öninden oyulub,
mezkûr Şâhzâde-i 'âlî-cenâb rikâbında mülâzim olan (14/b)
serdârlar ve sâlârlar geldiler. Şehriyâr-ı kâmyâbun
âsitan-ı âsümân-mikdârında şeref-i zemîn-bûsa irdiler.
Fevc-fevc leşker-i düşmen-şiker âb-ı cûybâr gibi zırh-pûş,
ve sehâb-ı nev-bahâr gibi cûş-u-hurûşla mevc urub,
nehrlér gibi ki bahre koyula, ordu-yı geyhân-pûya girdiler.

Sipâh ender âmed hemî fevc-fevc
Ber ân sân ki ber hîzed ez âb mevc

Sultân Öyügi civârında mevâkib-i kevâkib-şümâr bir araya müctemi' oldı; deryâ-mevc fevclerle dereler içi pür olub, kûh-şükûh görûhlarla sahrâlar toldı. Şehriyâr-ı kâmkâr hayl-i cerrâr-ı seyl-reftârla bahr-i revân gibi diyâr-ı Karamana toğru akub giderken, haşm-ı nâ-be-kârı yanındağı bed-kirdârlala dârü'l-mülk-i Konya üzerine konub oturur mülâhaza iderken, âdem geldi, irdi. Şöyle haber virdi ki, Sultân Cem hadem-ü-haşemi'yle ol-diyârdan göçdi, Anguri cânibine gitdi. Mehmed Beğ, ki sâbıkâ hâli ma'lûm oldı-ydı, vâkı'asını işidicek, Rûm çerisinün üzerine hücûm itdi.

Bu haber mukarrer olıcak, Sultân-ı âsümân-cenâb, âfitâb-ı hilâl-rikâb, inan-ı şihâb-misâlin Anguri tarafına şarf kılub, cüyüş-ı deryâ-cüşla sehâb-ı nev-bahâr-u-seylâb-ı kûhsâr gibi yürüdi. Uğraduğı yeri, kûh-u-şahrâyı, deşt-ü-deri, âdem denizine, ki deryâ-yı âhenin-mevcdür, garka virüb, miyân-ı zemîn-ü-âsümânı gerd-i râhla toldurdi, ve rûy-ı mihr-ü-mâhı gubâr-ı siyâh-ı sipâh bürüdi.

Göge ol kadar ağdı gerd-i siyâh
Ki açıldı mâhî vü örtüldi mâh

Sakarya suyını ki geçdi, ikdâm eyledi ki, düşmen üzerine ilk ahşamdan ılgar eyleye; Anguri sahrâsına günle bile toğub, hayl-i nücûm gibi leşker-i hasmı târumâr eyleye. Çün bu azm üzerine cezm olub, rây-ı hazm-ârây mukarrer oldı; beglere ve leşkere, «yaragınız yasağınız görün», diyü haber oldı. Sipâh-ı zafer-penâhun süvâr-ı kârzârı ve piyâdesinün rezme âmâdesi ve gîr-ü-dâra yararı güzîn olındı, hayl-i cerrâr-ı seyl-reftârun efvâc-ı deryâ-emvâcından elli bin mikdârı sâz-u-selebi müheyyâ-vu-müretteb için çîn olındı.

Heme siper?ten ü şimsîr-dest ü tîr-engüş
Heme sipeh-şiken ü dîv-bend ü pîl şikâr

Sultân Abdullâha buyurıldı, hazîne-vü-hayme-vü-hargâh ve havâşî-vü-mevâşî-yi sipâh muhafazası için ordu-yı âsümân-ıştibâhda tura. İshâk Paşaya dahi emr oldı ki, hadem-ü-haşemin alub, mezkûr şâhzâde ile bile girüde dündâra kalub, ne hizmet-ü-maşlahat düşerse göre.

Sultân-ı cihân-cûy hayl-i seyl-pûyla
Angurı diyârına ılgâr itdügini, adû-yı
tünd-hûy haberdâr olub, kâr-u-bâr-ı karârı
şaçub,, kaçub gitdügini beyân eyler.

Feridûn-ı Kâvûs?sevket buyurdı, kûs-ı rihlet urub,
kerrenây-ı azîmet urub, hayl-i gerdûn-heybet seyî-i
hâmûn-neverd gibi yola yürüdiler; Sultân-ı tâc-bahşûn
Rustem-i sâhib-râş ve Tûs-ı zerrîne-kefş gibi kulları
iki kollarında tîğ-i beneş-ü-bayrak-ı berk-dirahşla
yeri göği bürüdiler.

Be-feryâd-ı kûs ez der-i şehriyâr
Cihân şüd zi bâng-i ceres bî-karâr (15/a)

Ahşam olub, hengâme-i şâm germ olmuş ve hayl-i
Zengibâr diyâr-ı Rûma tolmuşdı ki, ceys-i zafer-kîş
seyî-i kûhsâr gibi revân oldu; mâh-ı encüm-sipâh, Şâh-ı
Keyvân-bârgâh ol gice şabâha dek bir makâmda ârâm itmeyüb,
şihâbla hem-sinân ve âsümânla hem-inân oldu. Kûh-şükûh
gürûhların hareketinden yerler yarıldı; yarındası
kuşluğun Angurı nâhiyetine varıldı. Haşm-ı nâ-be-kârın
leşker-i cerrârından ol diyârda deyyâr zâhir olmadı; ol
sipâh-ı güm-râhun sefid-ü-siyâhından kimse ol mekânda
nişân bulmadı. Meger ki, Pâdisâh-ı zafer-penâhun yakın
geldüğünü bilmişler imiş; hayl-i seyl-reftâr yollarını
bağlamadın kaçmak tedârükün kılmışlar imiş. Âfitâb-ı
cihân-tâbun pertevine döymeyüb, mâh-ı nev gibi şabâh
olınca küymeyüb, düşmen-i bed-fercâm ilk ahşamdan encüm
gibi encümen tağıtmiş; şafak gibi içine od düşmüş ve
gerdûn gibi bî-karâr olub, hirmen-i şabri keh-keşân gibi
târ-u-mâr olub, esb-i şihâb-reftârla şabâha dek gitmiş.

Mâh-ı nev gerçi şâh-ı encümdür
Döyemez âfitâb pertevine
Gün katında ki şem-i âlemdür
Mâh-ı nev ne ola vu pertevi ne

Çün Şehriyâr-ı düşmen-şikâr haşm ele girmede gördi,
ne tarafa kaçub gitdüğün şorub, bilüb, ardın sürdi.
Angurıdan anaru göçüb vardı, Muğan Gölü kenârına kondı.
Ve ol diyârı şerâr-ı sinân ve leheb-i şimsîr-i berk-nişânla
âteş-hâne-i Mûğâna döndürdi.

Aşâf-ı saff-der, serdâr-ı dilâver İskender Paşa-yı muzzaffere Anatoli çerisinden ve kapu halkından bir nice koşun leşker koşub, düşmenün ardınca ılgar gönderdi. Ol seyl-i leyl gibi hayl-i bî-meyl ebr-vâr ebreş-i âteş-reftârı koşub, kenâr-ı mâhda encüm gibi mezkûr sipeh-sâlâr-ı cân-sipârun yanına düşüb, bâd-ı demân gibi esdiler, ve âb-i seyl-i revân gibi kol kesdiler. Ve haşm-ı bed-kirdârun ardınca vardılar, Eregli diyârına çıktılar. Yanındağı tâğîleri tağidub, ol serkeşi ovadan tağa kovub, etbâ-u-esyâ'inun ovadan burnun ovub, âteş gibi taşa tıkdılar.

Pâdişâh-ı kişver-penâh dahi genince yürüyüb, siyâhî-yi sipâhî-yle yerün yüzün bürüyüb, Kızıl İrmak kenârından Aksarâya çıktı. Sâhib-kırân-ı zamânun ordu-yı cihân-peymâyı ol sahrâ-yı hurrem-fezâya konub, düm-i nize serâya indi ve kubbe-i bârgâh Süreyyâya çıktı.

Firû şüd be-mâhî vü ber şüd be-mâh
Düm-i nize vü kubbe-i bârgâh

Sahil-i hayl-ü savt-i feresden, sadâ-yı derây-u-şit-i ceresden mezkûr şahrânun etrâf-u eknâfı gulgul toldi; kızıl otaklar ile çârsû-yı fezâ lâleler tolub, münakkaş haymelerle rûy-ı hevâ ser-â-ser gül-gül oldi.

Hayme pür ez gül çü gülistân nümûd
V-ez gül-i û deşt çü bostân nümûd

Ol gün ki Şehriyâr-ı kâmkâr ferr-i meymûnı ve sâye-i hümâyûm-yle Aksarâya şeref virdi, sipehsâlâr-ı diyâr-ı Rûm Süleymân Beg ol bûmun şehbâzları-yle geldi, muhayyem-i mükerreme irdi (15/b) Angurı sancağı begi Mehmed Begün ser-i bî-sâmânın bir nice yüzz başlarla, ki sâbıkâ zikri beyân olan savaşıda kesilmişdi, âsitân-ı sa'âdet-âşiyân-ı Sultâna iletirdi. Sinân-ı tîz-zebân lisân-ı rûşen-beyânla ol bed-fercâmların ser-encâmın alâ rû'ûsi'l-enâm i'lâm idüb, hâss-u-'amma cinâyet-i hiyânetün vahâmet-i âkıbetin i'lân itdi.

Düşmen-i bimağzûn inmez nizen ucından başı
Kâse-i hâli gibi şu üzre tutmuşdur karâr

Ol şavaşda baş kesenlere ve yoldaşlık idenlere hil'atler virildi ve himmetler olındı; menâşıb-ı âliyye terakkiler itdiler, her birinün hâline münâsıb ri'ayetler olındı.

Pâdişâh-ı kişver-penâh oradan göçüb, Larendeye vardı. Hayl-ü-sipâhla ve hayme-vü-hargâhla ol deşt-ü-der toldı. Ilgara giden leşker-i cerrâr-ı düşmen-şikâr dahi geldi, ol yerde ordu-yı hâmûn-pûy-ı Sultân-ı cihân-cûya mülhak oldı.

Zü'l-Kadr-oğlı 'Alâ'ü'd-Devle Beg serir-i kürsi-nazir öninde şeref-i müsüle vuşul buldığını, Süleymân-ı zamânun divân-ı âsümân-nişânında ferâvân piş-keşleri çekilüb, makbûl olduğunu beyân eyler.

Emîr-i mu'azzam, nûyîn-i a'zam Süleymân Beg-oğlı 'Alâ'ü 'd-Devle Bege, ki Elbistân diyârınınun şehriyârı ve Zü'l-Kadr Türkmânınınun sâlârı-ydı, der-i âsitân-ı âsümân-nişân-ı hâkâniden misâl-i vâcibül-ittibâ'la hükm-i cihân-mutâ'irsâl olunub, etbâ'u--eşya'ı-yle sefer-i zafer-esere da'vet olup dururdu. Ol dahi fermân-ı 'âli-şân-ı sultâniye cân-u-dilden inkiyâd idüb, ceys-i cerrârınınun işe yararın ürüb, encâd-ı ecnâdın intikâd idüb, divân-ı Süleymân-ı zamâna lâ'ik piş-keşler kaydın kayurub, yarağ-u-yasağı-yle hâzır olup, Pâdişâh-ı 'âlem-penâhun makdem-i mükerrerle Karaman diyârını teşrif itmesine nâzır olup-tururdu. Vakt-i ma'hûd-u-zamân-ı mev'ûd iricek, hizmet kemerin miyân-ı câna kuşanub yola girdi; hazret-i Hudâvengigâr Larendे kenârındaki sahrâda konub otururken, geldi irdi.

İrdi ceys-i bahr-cûş-ı Türkmân
Oldı kiş-i çarh pür-tîr-ü-kemân

Ol gün ki mezkûr serdâr-ı kâmkârın ordu-yı gerdûn-misâle geleceğin işitdiler, emr oldı, ümerâ-yı izâm ve vüzerâ-yı kirâm ikrâm-u-iclâlle istikbâl itdiler. Erkân-ı divân yanına düşüb, ri'ayetle menziline getürdiler; nüzûl-ü-ni'met gönderüb, merâsim-i ziyâfeti yerine yetürdiler. Ol gice makâmında ârâm idüb, seher-gâhdan

dîvân-ı Sultân-ı cihân-penâha hâzır oldu, ve gün gibi âsitân-ı âsümân-nişânında baş urdu. Ol zıll-i Yezdânun, ki tall-ı ihsâmı mâye-i ummân-ı keremdür, pâye-i serîr-i kürsi-nazîrinde sâye gibi zemîn-bûs idüb, piş-keşin arz idince turdu.

Piş-keş evşafını beyân eyler.

Berk-tâz-u-ra'd-âvâz tâzîler, ki nişib-ü-firâza kazâ-yı mahtûm ve du'â-yı mazlûm gibi iner ve çıkardı; na'l-i âteş-fi'l ve hamle-i şarşar-eserle basduğı yerün cigerin (16/a) yakar ve tokınsa Sedd-i İskenderi yıkardı.

Ayakları vu elleri kavs ü tîr
Kulakları peykân-ı ser-tîz-i sehm
Atılsaydı ardından irişmeye
Kemân-ı gumândan çıkan sehm-i vehm

Kûh-peyker-ü-şükûh-güster develer, hâk gibi girân-seng ve kâh gibi sebük-hîz, âteş gibi germ-pey ve âb gibi nerm-rev; bâd gibi tîz-dev-i gerd-engiz.

Gerden çü kemân u pây çün tîr
Çün tîr-ü-kemân pey-eş cihân-gîr
Bahr-est çü mevc-ü-kef ber âred
Der germî-yi pûye ebr bâred

Piş-keşleri dîvân-ı Süleymân-ı zamanda hayyiz-i kabûle ve kendûsi şeref-i müşûle vusûl buldı; ve envâ-ı ıstınâ'-ı şâhâne ile akrân arasında imtiyâz bulub, esnâf-ı eltâf-ı husrevâne ile emsâl içinde ser-efrâz oldu. İcâzet virilmelü ohcak, hazret-i Hudâvendigâr pâdişâhâne cem'iyet eyleyüb, müsâferet itdi; anun hakkında olan 'inâyet-i bî-nihâyetinün âşârın izhâr eyleyüb, sohbeta kağırdı ve musâhabet itdi. Bir uç dönmez sahrâ-yı hurrem-fezâda evc-i gerdûna berâber çetr-i hümayûnî-vü-hâkânî kuruldu; altında bisât-ı neşât bast olub, Sultân-ı zamân-içün serîr-i âsümân-nazîr-i Süleymânî uruldu.

Çetr-i sefid âmede çarh-ı ümid
Beyza-ı İslâm ez-ü rû-sefid
Şekl-i vey ez fark-ı Şeh-i kâmyâb
Pâre-i nûrî hem ez ân âfitâb

Altun üsküflüleriyle meclis nergis tolub, gülzâr-ı bahâr gibi miyân-ı hâmûn-ı hümâyûn zeyn olub, Tâc-dâr-ı firûz-baht gül gibi firûze tahta geçdi oturdı; serv (-ü-çinâr) gibi zeberdest serdârlar şaff-şaff olub, karşusunda ayagin turdı. Kenâr-ı serîr-i gerdûn-nazîrde 'Alâ'ü 'd-Devle Bege yer ta'yîn olındı; mâh-ı nev gibi Şâh-ı âsümân-bârgâh nazarında geldi, çok urdı. Nefâ'is-i et'imenün envâ'ı ve letâ'if-i eşribenün esnâfı terkib-ü tertîb olınmışdı. Bisât-ı Süleymânî üzerine simât-ı sultânî döşendi. Ol ziyâfet-içün hâzır olan ni'met-i bi-nihâyet şol kadar vâfirdi ki, yinmeğe âhir olmadı; dökildi kaldı; ol yerün Türk-ü-Türkmânı taşmadan üşendi. Zerrin-ü-sîmîn evânî ile gülzâr-ı cihân pür-nergis-ü zanbak oldı; fagfûrî çiniler ve altun-gümüş sinilerle sofrâ-ı zemîn toldı.

Sofra-ı âsümânî-bisât-ı zemîn
Oldı pür-hûn-ı tâze vü rengîn

Çün ta'âm-ı cennet-ta'mında nazîf yemekler yindi, ve Selsebil-lezzetlü latîf şerbetler, ki sebîl olmuşdı, içildi, ol maslahat tamâm oldı. Hôş-elhân-ıu-şîrin-zebân cârî kâriler kelâm-ı Bâriden birkaç âyet-i miskiyetü hitâmla sohbeti itmâm itdiler. 'Alâ'üd-Devle Beg meclisden turıcak, zemîn-bûs idüb baş urıcak, şâhâne libâslardan arkasına hil'at-i semîn virüb, önine bahrî kotâsla esb-i zerrin çektiler. Müretteb sa'ir ümeraya dahi müzehheb câmeler virildi, (16/b) ve yerlerine gitdiler.

Hazret-i sâhib-kırân Sultân Ceme resûl irsâl idüb; câdde-i inkıyâda da'vet itdüğünü; fermân-ı vâcibü'l-ımtişâle itâ'at eylemeyüb, ülü'l-emrûn buyrugına muhâlefet itdüğünü beyân eyler.

'Alâ'ü'd-Devle Bege destûr virilüb, sürûrla vilâyetine gitdükden sonra, hazret-i Hudâvendigâr ol diyârda bir kaç gün oturag idüb turdı; Sultân Ceme, ki hadem-ü-haşeminün varı'yle varub Karı Taşa baş sokmuşdı, resûl gönderüb, câdde-i itâ'ate da'vet itmek yaragin gördi.

Mevlânâ 'Alâ'eddîni, ki harem-i kerem-penâh-ı Pâdişâh-ı hilâfet-destgâhda imâm-ı 'azîmü's-şândı, fesâhat-i kelâmla Sahbân-ı zamân ve talâkat-i lisân ve zelâkat-i beyânla müşârün ileyhi bi'l-benândı, fahr-ı ümerâ-yı izâm ve sadr-ı küberâ-yı kirâm Bahşâyış Aga-oğlı İlyâs Bege, ki bahşî-i ilâhî ile kulûb-ı nâsun makbûli-ydi, koşub, risâlet hizmetine ta'yîn itdi. Mezkûr sefir-i rûşen-zamîr Sultân Cemün hizmetine vusûl bulub, vech-i ma'kûl üzerine sefâret maslahatinün itmâmında ihtimâm idüb, ol makâma mülâ'im kelâm ne ise didi, işitdi. Emmâ ebvâb-ı isgâyı mesâmîr-i hizlânla mesdûd, ve etnâb-ı muhâlefeti evtâd-ı isyânla mesdûd buldı. Gördi ki, pend sûdmend degül, ve mâ'ale r-resûl-i ille' l-belâg diyüb, döndi gitdi.

Kişinün sürçicek bahtı ayagi
İşitmez nâsıhun sözün kulagi

Sultân-ı cihân-sitân gördi ki, düşmen-i bed-gümân döst sözün işitmez; didükleri kâr felâhı itmez, ve gösterdükleri râh salâha gitmez. Muhakkak bildi ki, islaâha kâbil degül; sulha rızası yok, salâha ma'il degül.

Zahmet-i bî-fâ'ide-st (ân) vesme ber ebrû-yı kûr Çeşm-i a'mâyı tütüiyâ binâ kılmaz; gûş-ı ker dem-i efsûn-gerle açılmaz, diyüb, akdâm-ı ikdâm üzerine turdı, ve baş baş beglere ve serdârlara buyurdı. Cüyûş-ı âhen-pûş-u-âteş-pâşı yürüdüb, yerün yüzinde yeşeren sebzeleri kurudub, Taş içine kol - kol yürüdiler; harbe-gîr dilîrleri ve nîze-dâr çâpük-süvârları taraf taraf göndürüb, gül-gün bayraklarla ol kûhsârı lâlezâra döndürüb, direş-i âteş-dirahşun nikâbı-yle arûs-ı âfitâbun yüzün bürüdiler. Berk gibi tîz-tâz gâzîler, bindükleri bâd-hîz tâzîler,

Çü ber seng sûdî süm-i seng-reng
Be-ferseng refti

yolun taşın yün gibi ditdiler, tagun bagrını pür-dâg itdiler. Esb-i âzer-güşesp-hamle-vü-bâd-reftârün ayagındağı na'l-i âteş-bârün şerârı-yle sine-i kûhsâr kap-kara yandı; gıriv-i kûs-u-nakâre ile tâk-ı âbnûs pür-hurûş olub, şafir-i nefîr ve şadâ-yı kerrenâyıla tag-u-taş yankulandı.

O gavgâdun yolun tağı vu taşı
Uyanub uykudan kaldurdu başı

Yeniçeri ve 'Azab pür-sâz-u-seleb olub, alayların
düzdier; Kara Taşun içini ser-â-ser bağlayıub,/av (17 a)
süzer gibi süzdiler.

Sultân Cem gördi ki, deryâ-yı belâ mevc urub,
etrâf-u-eknâfın aldı; yer kara iken kaçub denize
girmesse girdâb-ı girûdârda kaldı. Taht-u-külâhdan
geçüb, hayl-ü-sipâhı tagıtdı; raht-u-büngâhı döküb,
hayme-vü-hargâhı terk itdi. Bağrı başı-yle çıkdı, Kara
yaşı-yle mülk-i 'Osmândan kuru başı-yle çıkdı, Kara
Taşdan Akdenize girdi; taht sahtlığı ve tâc acısı-yle
cân-ı şîrinin deryâ-yı şûra salub, bâr-u-büngâhı
berg-i kâh gibi havâya virdi. Taht-i Cemi gemi
tahtasına degişüb, mülk-i Karamanı fülk-i ser-gerdâna
tebdil itdi. Bisât-ı firârı mâya salub, 'inân-ı
ihtiyârı havâya virdi ve geçdi, Rödosa gitdi. Küffâr
eline düşüb, nâr-ı gayret-i 'ârla dutuşub, fülk-i
karârın girdâb-ı hayret aldı. Bu yanada vilâyet-ü-
diyâr gül-i bi-hâr olub, Şehriyâr-ı kâmkârün kabza-ı
iktidârında kaldı. **Kulî'llâhümme, Mâlike'l-mülki,
tü'ti'l-mülke men teşâ'ü ve tenzi'u'l-mülke mimen
teşâ'ü.**

Yeki-râ sezâvâr-ı taht âferid
Yeki-râ çünin şûr-baht âferid

Bir zamân Rodos içinde mahbûs gibi turdu; anda
turmagla derdine dermân yok gördi. Oradan Firenze
nâhiyetine rihlet itdi; anda dahi turamayub, iklim-i
Rîme gitdi. Harâret-i hasret-i diyârla nâr gibi tef-ü-
tâb tolub, müddet-i medid-ü-'ahd-i ba'îd cezâ'irde
sî'ir olub, âb gibi bi-karâr oldı. Her ne râha ki
iubür itdi, nâ-gâh ayagı çâh-ı sübûra geçdi. Her ne
devhaya ki el sundı, nâr-ı nevha-yla zâr-u-dil-figâr
oldı. Hadem-ü-haşemi, etbâ'u-eşyâ'ı tagılıub,
yanından gitdi. Ashâbınun ve ahhâbınun kimi öldi,
kiminün cânına yitdi, gurbet zahmetine döyemeyüb,
musâhabetinden ferâgat itdi.

Me-bâdâ hiç kes-râ tengi-yi hâl
Ki sâye-ş nîz bü-grized zi-dünbâl

Mâdâmki kendü kayd-i hayâtda idi, sayd-ı câmı dâm-ı
kâ'inâtda idi, her ne makâmda olsa Sultân-ı cihânun
ihsân-ı bi-îmtinânından sâl-be-sâl kırk bin efrencî
filürî işâl olurdu; mühimmât maslahati ol mâlla
müheyyâ-vu-müretteb olub, esbâb-ı ma'îşeti ol in'âmla
intizâm bulurdu. On iki yıl tamâm hâl-i bed-fercâmı
bu minvâl üzerine gitdi; ta'rîh-i hicretün tokuz
yüzinde müddet-i eyyâm-ı 'ömri nihâyetine yitdi.
Cây-ı gurûrdan sarây-ı sürûra rihlet idüb, il gün
refâhiyet toldi ve ehl-i vilâyet huzûr buldı. Fevti
sebeb-i intizâm-ı ahvâl-i Benî Âdem olmagın, mevtine
«ayn-ı nizâm-ı'âlem» ta'rîh oldı. Meyyitini
getürüb; Burusada ecdâd-ı emcâdınun kabrleri kurbinde
defn itdiler. Cerîde-i eyyâmdan nâm-u-nişânı mahv
olub gitdi; hâs-u-'âmm dâsitânın unutdılar.

Anun dahi zamân hâk itdi câmın
Anun dahi zemîn çâk itdi hâmin

Oguz Hân adlu bir oglancığı olmuşdı, henüz atası
hayâtda iken ölmüşdi. Ulalub, evân-ı bülûga yitmemişdi.
Belki agzından süd kohusu dahi gitmemişdi. Kendüden
sonra diyâr-ı mısırda (17 b) bir kızı kaldı. Hazret-i
Hudâvendigâr getürüb, ri'âyet eyledi. Etbâ'-u-eşyâ'ına
hâllü hâline münâsib menâsıb virüb, her birine himmet-ü-
'inâyet eyledi.

Karaman Oğlu Kâsım Beg şî'âr-ı itâ'ati
izhâr itdüğünü, fermân-ı vâcibü'l-i'tibârı
gûş-ı hûş ve iz'ânla işitdüğünü beyân eyler.

Sultân Cem denize giricek Karaman Oğlu Kâsım Beg
kenâr-ı kühsârda yalınız kaldı; etrâfindan leşker-i
düşmen-şikâr iricek sefîne-i karârını girdâb-ı hayret
aldı. Nâ-çâr olıcak, âsitân-ı Hâkân-ı cihân-sitâna
resûl gönderüb, suçın diledi; ol rû-siyâh günâhından
istigfâr eyledi. Sultân-ı hatâ-pûş-u-'atâ-bahşânun
mücrim kulın gerek öldürsün gerek kovsun diyü lisân-ı
iztrârla i'tizâr eyledi.

Çü hurşîd-i subh ez pey-i i'tizâr
Be-tîg-ü-kefen âmed ez kühsâr

Me'mûl-ü-mes'ûli Sultân-ı kerîmü's-şân-u-'azîmü
ihsâna 'arz olıcak, kendüye ve etbâ'-u-esyâ'ına haşemi
hışmının sihâm-ı hûn-âşâmından ve sinân-ı cân-sitânından
emân virdi. Emmâ ol bed-hûy-u-dü-rûyi tîg gibi yüzine
getürmeyüb, tîr-i pertâb gibi kenâra atdı. Ser-hadd-i
kişver-i Karamanda bir harâbe yer ta'yîn itdi. Bûm-ı
şûm gibi vardı, ol virâneye girdi.

Der ân merz-i şûm-ı nigûn-hânedân
Dihî bûd virân u bûm-âşiyân
Bedû dâd tâ bâz gerded zi râh
Bered cân zi tîg-ü-sinân-ı sipâh

Çün Cultân Cemün hadem-ü-haşemi târumâr olub, kendüsi
diyâr-ı Rûmda ârâm idemeyüb, 'ârından dönüb, Şâma dahi
gidemeyüb çıkdı, Firengistâna gitdi, sâhib-i bed-fercâm
ve müsâhib-i nekbet-encâmı Karaman Oğlu Kâsım Beg
serkeşligi koyub, âsitân-ı itâ'ate baş indürdi ve
hizmete iltizâm itdi. Ol âteş-i fitne kendüyi deryâya
virmeğe şerer-i şerri muntaffi oldı; bu mâdde-i fesâd
sûret-i inkıyâda girmegle eşer-i zararı müntefi oldi.
Taş İlinün sa'ir serkeşleri dahi, tav'an ev rev'an,
âsitân-ı hizmete baş indirdiler ve tayk-ı itâ'ate boyun
virdiler. Ba'zı irâdet-ü-ihdiyârla, ba'zı kerâhet-ü-
ıztırârla kabza-ı mutâva'ate ve beyza-ı mütâba'ate
girdiler.

Hazret-i Hudâvendigâr Taş İlinün, ki gâyet-i
menâ'at ve nihâyet-i hasânêtle ma'rûf-u-mevşûf diyârdur,
içinde Mâre adı-yle iştiyhâr bulan hisârı 'imâret
eylemeğe ikdâm idüb, bir az müddet ol makâmda ârâm
eyledi; leşker-i düşmen-şikeri mezkûr kişverün mecma'-ı
fesâd ve menba'-ı 'inâd olmağla meşhûr olan kenârlarına
târumâr idüb, Varsak harâmileri kanda varsa kayde çeküb,
ol bed-fercâmları sayd-ü-şikâr idüb, işlerin tamâm eyledi.

Âteş-i fitneyi söyündürdi
Müfsidün bagrını göyündürdi

Oradan, kâhir-ü-zâhir, devletle döndi geldi, İç
İle girdi. Düstûr-ı mukarrer üzerine begleri (18 a)
hil'atlayub, leşkere destûr virdi. Ümerâ-yı sâhib-
livâyı hıfz-ı mesâlik ve zabt-ı memâlik maslahati-çün

yerlü yerine gönderdi; kendüsi vüzerâ-yı rûşen-râyla
'inân-ı 'azîmeti müstakarr-ı serîr-i saltanat tarafına
döndürdi. Kudûm-ı mübâreki-yle dârü'l-mülk-i Rûmun,
ki gurre-i emâkin-i 'âlem ve sürre-i mesâkin-i Benî
Âdemdür, sûnî sürûr-u-hubûr toldı. Bu vakâ'i, ki
mevâkı'ında takrîr-ü-tahrir olındı, Hazret-i risâletün
hicreti ta'rîhinün sekiz yüz seksen yedi senesinde
vukû-u-şüyû buldı.

Mezkûr senenün şühûrında İskender Paşaya, ki
cür'et-ü-celâdetle meşhûr olan saff-der serverlerdendi,
sefer-i muzafferde itdügi hizmetler makbûl-ü-meşkûr olub,
Anatoli beglerbegiligi virildi. Şîr-i jiyân-ı neyistân-ı
şecâ'at, behr-i beyân-ı beyâbân-ı mehâbet Sinân Paşaya,
ki sâbıkâ mezbûr memâlikde melikü'l-ümerâ idi,
kapudanlık virilüb, berây-ı maslahat bir az müddet
ma'hûd hizmetden ayrıldı. Anatoli mülkinde ümûr-ı
cümhûr-ı enâm silk-i intizâma gelüb, sünen-i saltanat
senen-i istikâmet-ü-nehc-i selâmet üzerine câri olcak,
Rûmili masâlihîn görmeg-içün Sultân-ı İslâm 'inân-ı
ihtimâmı mezkûr ma'mûre tarafına sarf itdi. Dâru'n-nasr-ı
Kortantinde, ki nâdîetü'l-asrdur, bir zamân arâm
itdükten sonra, kasr-i bihişt-âyînde, ki hâl-i arûs-ı
nâzenîn gibi nişâne-i rûy-ı zemîndür, sürûrle huzûr
idüb, gerd-i fütûr-u-keder-i sefer gitdükten sonra,
göçüb Edirne cânibine gitdi.

Vardı ol şehre dahi virdi şeref
Behre-i lutf aldı andan her taraf

Kudûm-ı meymûnı-yle ol merzûbûmı ma'mûr idüb,
sâye-i hümayûnı-yle ol tarafa şeref virdi. Hengâm-ı
şitâyı ol makâmda geçürüb, sarây-ı 'arş-âsâya, ki
şehnişînine çarh-ı berîn kem-pâyedür, girdi. Letâ'if-i
in'âm-ı şâmili ve ihsân-ı kâmilî tavâ'if-i emîre ve
fakire, celîle ve zelîle sebîl olub, sehâb-ı nevâlınden
revân olan âb-ı zülâl-i efzâli, ki selsebîl-i cinân gibi
bî-ıntinâdur, kâm-ı havâşş-u-avâmma irüb, kâffe-i
enâma 'amm oldı. Envâr-ı riyâset-i bâhiresi-yle
etrâf-u-eknâf-ı memâlikden deycûr-ı şerr-ü-şûr zâ'il
ve zalâm-ı zulm-ü-sitem muzmahil olub, âşâr-ı siyâset-i
zâhiresi-yle mesâlik-i pür-mehâlik emn-ü-emân tolub,
mukîm-ü-müsâfir deşt-ü-derde, bahr'ü-berde huzûr-ı
tâm buldı.

Cihânda fitneden kalmadı âşâr
Güzeller gamzesinde var ise var
Hatâ didüm irelden 'ahd-i Sultân
Düşinde fitne görmez çeşm-i hûbân
Gedik Ahmed Paşa bezm-i sürûrdâ hamr-i gurûrla
mesrûr iken emri âhir olduğımı, sâkî-yi devrân-ı
bî-mihr elinden peymâne-i 'ömri zehr-i kahr-i
dehr ile tolduğımı beyân eyler.

Gedik Ahmed Paşa, ki şeca'at-ü-celâdetle mevsûf,
sehâmet-ü-şarâmetle ma'rûf olan dilir-ü-şâhib-tedbîr
serdârlarun biri-yidi, hengâm-ı neberd olsa dürüst merd
idi, emmâ safrâ-yı hiddete boyanmış şîr-i zerd idi.
Dürüst-hûy-u-türüş-rûy, kendözi haşin, sözi iri-yidi.
Şîr gibi (18 b) her zamânda alını pür-çindi; müjgânı
sehm-i hışm, ebrûsı kemân-ı kindi.

Çü ebrû kemân dâşt dâ'im be-zih
Cebîn-eş girih-ber-girih çün zirih
Çü süsen heme tîg bûd u zebân
Ki bâ?tîg bûd-eş zebân der miyân

Gerçi şemsîr-i cihân-girle nice yerler müsahhar itmiş,
leşker tedbîrinde b-nazîr sipersâlâr, idi, emmâ dimâg-ı
pür-fesâdı bâd-ı gurûrla tolmuşdı, ser-i bî-sâmânında
serkeşlik hevâsı var idi. Sultân-ı cihânun huzûrında
küstâhâne ibrâmlar iderdi; itmâm-ı mehâmm-i merâmında
haddinden taşra ikdâmlar iderdi. Nizâm-ı memlekete, ki
Pâdişâh-ı hilâfet-penâhun ahkâm-ı saltanatde istibdâd-u-
istikiâlîne menût-u-merbûtdur, anun eyyâm-ı bekâsınun
imtidâdı-yle ihtilâl ihtimâli olmagın, şart-ı fart-ı
ihtiyât-ı ri'âyet olub, mâdde-i fesâdun izâlesine ihtimâm
olındı. Mezbûr mahzûr-ı mütevakka'un def'i-çün
mezbûr bed-gümânun kenâr-ı âsitân-ı hizmet-i Sultândan
belki miyân-ı meydân-ı cihândan ref'ine mevkûfdı.
Lâ-cerem, muktazâ-yı rây-ı vüzerâ-yı pür-hazm ve
ümerâ-yı üli'l-azmle 'âmel kılınub, zarar-ı 'âmî
def' için zarar-ı hâşşa iltizâm olındı. Bir gice
Cemsîd-i Nâhîd-bezm, hürşîd-i 'Utârid-hazm, vâzerâ-yı
kirâmi ve ümerâ-yı 'izâmı sarây-ı selvet-fezâyına
da'vet idüb, sohbet itdi. Ol meclis-i hâssda, ki
Zühre-mutrib mâh-rakkâsdı, begler yediler ve içdiler.

Hii'atlanub destûr oldu, her biri sūrûla turdı,
makâmına gitdi. Mezkûr destûri taşra çıkıcak,
mekâmına gitmege koyu-virmediler. Fermân-ı Sultânı
yerine getirüb, işin bitürdiler ve kaydın yitürdiler.
Sâki-yi ecel peymâne-i 'ömrinde bâki kalan bâdeyi
eline sunub, sūrâhî gibi bogazın sıkdı; desti gibi
kolını tutdılar ve hum gibi agzını muhkem yumdılar,
meycûş gibi cânı burnundan çıkdı.

Giriftend halk-eş sūrâhî-nişân
Ki hûn-ı dil ez dide-eş şüd revân

Zıkr olan ahvâl sene-i seba ve semânın ve
şemâne-mi'e Şevvâlinde vâkı olub, **kutile Ahmed Paşa**
ta'rih oldu. Evveli bu vechle olmayla âhiri buraya
irüüb, emri temâm olmayla kulüb-i ümerâya mehâbet-i
saltanat toldı. Hamza Beg-oglı Mustafâ Paşaya, ki
mezkûr makhûrun ibrâmı-yle ve ilzâmı-yle ma'zûl-ü-
mahzûl-ü-maktûl olmuşdı, itdügün buldı.

İle itdüğünü unutma yoldaş
Bulnır her işe elbette pâdâş
Cihân-ı müntakım ger ir-ü ger giç
Komaz kimsede kimse hakkını hiç

Ol kine-cûy-ı tünd-hûy-ı türüş-rûy, fermân-ı
vâcibü'l-ittibâ-ı Sultân-ı cihân-mutâ'la Karaman-
oglı Kâsım Begün üzerine gidicek, mezkûr destûri, ki
aralarında husûmet-i azime gâyetde ve 'adâvet-i
kadîme nihâyetde idi, Yeni Hisârda habs itdürüb
gitmişdi. Sultân Cem tekrâr hurûc idicek, kendü
ziyâde i'tibâr bulub, zirve-i iktidâra urûc idicek,
safâ-yı hâtırla hizmet itmesini, ikdâm-u-ihcimâmına
menût-u-merbût olan maslahatün bitmesini, hasmınun
meşreb-i hayâtı mükedder olub ortadan gitmesine ta'lik
itmişdi. İktizâ-yı hâl ve istid'â-yı makâm zarûreti,
ez-zarûrâtü/tübîhu'l-mahzûrât ruhsatı-yle, icâb olan
mahzûr-ı mezkûra rıza-vu-irtikâb lâzım olub dururdu.
Ol bed-râyun hevâsına tâbî olub, itmâm-ı merâmına
iltizâm olunmuşdı. Emmâ Husrev-i Behrâm-intikâmın
fezâ-yı sarây-ı kalbi gerd-i kederle tolub dururdu.
Oldı ki, zamân el viricek, ol serkeş-i âteş-fi'âli

pâyâmâl idüb, bünyân-ı eyvân-ı vücûdini virân eyledi.
Boynına ecel zihinün girihin bıragub, cân-ı bed-gümânını
kemân-ı kinden atılan sihâm-ı intikâma nişân eyledi.

Bu hâdise-i garibe dahi havâdis-i 'acîbedendür
ki, Sultân-ı cihân-sâz-u-'adu-sûzun dilsüzi, ki Gedük
Ahmed anun elinde boguldı, katelte kutilte ve-se-yukteli
kâtîlüke hadîsi muktazâsınca, bir iki kulı elinde,
ki mezkûr maktûlün sonından almışdı, yog oldu.

Küşti tu vu küştend tu-râ v-ân ki tu-râ küşt
Hem-küşte şüd ez gerdiş-i eyyâm ser-encâm
Bürdi tu vu bürdend tu-râ v-ân ki tu-râ bürd
Bürdend ez-û hâsıl-ı eyyâm be-nâ-kâm

Sultân-ı cihân ve Süleymân-ı zamân zikr olan
vezîr-i bed-fi'âli nişân-ı tîr-i tedbîr idicek, yerini
mes'ûd-fâl-ü?mahmûd-hisâl Dâvud Paşa-yı Âsaf-rây-ı
saff-ârâya lâ'ik-u-erzânî gördi; Rûmili beglerbegisi
iken mesned-i sadârete çıkarub, eyvân-ı dîvân-ı
Keyvân-mekânda destgâh-ı vezârete geçürdi ve üzerine
sâye-bân-ı 'izzet-ü-i'tibârı ve şevket-ü-iktidârı
kurdi. Etrâf-u?eknâf-ı vilâyet-i Osmânî ol kûh-
şükûhun mehâbeti-yle toldı; Ahmed Paşanun gedügin
tutub, Ye'cûc-ı fitne seyline Sedd-i İskender oldu.

Olub Sedd-i İskenderî ol sipehbed
Yoln fitne Ye'cûcinun kıldı münsedd

Gedük Ahmed Paşa harîm-i kerîm-i 'azîmü's-şân-ı
'Osmânînin kadîm hizmetkârlarından idi. Sultân Murâd
Hân zamânından kalmışdı; emmâ Sultân Muhammed Hânun
devrân-ı hilâfetinde kemân-ı ictihâdla tîr-i murâdı
atub, meydân-ı cihânda menzil almışdı. Biraz müddet
Rûm vilâyetinde beglerbegi oldu ve haylî zamân
Anatoli memleketinde emîr-ü'l-ümerâlik itdi. Sonra
divân-ı âsümân-nazîr-i Süleymânîde vezîr-i sâhib-sadr
olub, eyvân-ı kadrinün ucı evc-i 'izzet-ü-i'tibâra
yitdi. Makbûl-i hazret iken tînetinde mecbûl olan
habâset ucundan ma'zûl-ü?mahzûl olub, magzûb-u-menkûb
oldı. Tâli'-i menhûs ve baht-ı menkûsla mashûb olub,
bir zamân zindânda mahbûs oldukdan sonra gull-ü-züllden
halâs buldı. Rûvâtun şikâtından menkûldur ki, mezkûr

sipehbed-i ser-âmed Kefe seferinden muzaffer-ü-mansûr döndükde, hazret-i sâhib-kırân Sultân Muhammed Hânun huzûr-ı pür-hubûrına girüb, makâm-ı zemîn-büsda baş urüb yükündükde, sîmâsında 'alâmet-i kibr-ü-hod-bînlik hüveydâ olmuş, mahâyilinde nahvet-ü-huylâ peydâ olmuş.

Der tengnây-ı hayret-em ez nahvet-i rakîb
Yâ Rab me-bâd ân ki gedâ mu'teber şevved

Çün Şehriyâr-ı magfûr serdâr-ı mezkûrdan âşâr-ı mezbûri müşâhede itmiş, hizmetinde hâzır ve evzâ-u-etvâra nâzır olan havâssun ba'zına eyitmiş :

«Her zamânda murâdum oldur ki, bu serkeş-i bed-nijâd-ı âteş-nihâdi ayaga düşürübğ pâymâl idem. Emmâ ben didüğüm olmaz. Göresin gene yoldaşları üzerine baş olur, çıka-gelür. Sâye gibi yere çalmag istedikçe, güneş gibi semâya agar. Kuvvet-i tâli'i-yle akrân-u-emşâl arasında ser-efrâz-u-mümtâzdur. Her ne diyâra göndersem, yanar od gibi yaka-varur, yıka-gelür.»

Hitâb-ı müstetâb-ı Şehriyâr-ı kâm-kârla müşerref olan, âfitâb-ı ikbâlün iltifâtı-yle su'âle mecâl bulan musâhib-i sâhib-i'tibâr istigrâb yüzinden mezbûr kelâmun vechini istifsâr itmiş. Ol kuds-makâm, ki hads-i sâ'ibden nısâb-ı tâmmı var idi, cevâb-ı savâb virüb, eyitmiş :

«Selâtîn-i'izâmun ve mülûk-i taht-nişân-i kirâmun, sonunda, bu vechle şevket-ü-iktidâr, nahvet-ü-igtirâr issi hizmetkârı kalmak, evlâd-ı emcâdınun nizâm-ı ahvâllerinün ihtilâline sebebdür. Bunun gibi gulâm-ı hod-kâm-ı Behrâm-tab'at, hengâm-ı fırsat ve eyyâm-ı fitret eline giricek, serverlik hevesine ve husrevlik tama'ına düşmezse, sevqâ-yı hâm-ı efserle hevâ-yı nefse baş koşmazsa 'acebdür.»

Kuvvet-i enzâr-ı Şeh kudsî olur
Her nazar kim eyleye hadsî olur

Rûmilinün beglerbegiligi Hızır Paşa-oglu Mehmed Paşaya, ki Semendre diyârında ve Ungurus ucında merzbândı, münâsib görüldi; ol vezîr-i sâhib-nazar ve emîr-i sâ'ib-tedbîrün nazarında sipehsâlârlık râyeti dikilüb, bâb-ı sa'âdet-me'âbında kûs-ı emâret uruldi.

Hayder-i kerrâr-ı 'azm, saff-der-i mızâr-ı rezm
'Alî Paşa-yı Âsaf-nişâna, ki sâbıkâ beyân olındığı
üzre mülk-i Karamanda melikü'l-ümerâ idi, Süleymân-ı
zamân Semendre sancagın virüb, ol havâlîde olan a'dâ-yı
bed-râya anı havâle kıldı; ol şîr-i nahcîr-gîr
mürgzâr-ı kârzâr civârlarındaki şikâr-gâha geldüğinden
âgâh olcâk, küffâr-ı güm-rûhun leyl-ü-nehâr kârî zârî
olub, ol yirün yalnız pîri-vü-cüvânı, 'âvreti-vü-
oglanı degül, diyâr-ı Ungurusda deyrler içindeki nâkûs
bile nâle kıldı.

Çünân revnak-ı deyr ez-û ber şikest
Ki püt nîz der deyr sûret ne-best

Çün Semendre sancagı, ki yâgî-yi bed-kîşün ceys-i
Ye'cûc-hücûmınun hurûc idecek ucıdur, ol yaz-u-kış
nâr-ı kârzârla 'ayş iden semendere virildi; âheng-i
ceng olcâk, nâm-u-neng için ölenler kimse kulluğına
gönder gibi baş indürmeyüb, kılıcı-yle dirilen
dilâverler her kanda var ise yanına dirildi. Kenâr-ı
cûyâr-ı deryâ-kirdâr-ı Tuna sersar hamle ve âteş-hîz
çâpûk-süvâr gâzîlerün ser-tîz nîzeleri-yle neyistâna
döndi; ol yazılarda hayl-i cerrârun türk-ü-tâzı-yle
leyl-ü-nehâr kopan gubâr-ı kârzâr ve gerd-i neberdle
âyine-i tâbdâr-ı âb tondı. Şimsîr-i âteş-bâr-ı gazâ
ile küffârın diyârı kalmadı yandı; deşne-i teşne-leb-ü-
âteşin-ciger 'adû-yı kîne-cûyun kanına kandı.

Sâhib-kırân-ı cihân, Mihâl-ogullarını
Kara Bogdan diyârına akına gönderdiğini;
ol ser-âmed-i emsâl olan serdârlar, hayl-i
seyl-reftârla dârü'l-küfrün altını
üstüne döndürdüğünü beyân eyler.

Hazret-i Hudâvendigâr, Sultân Cemün ref'i ve
Kâsım (20 a) Begün def'i tedbîrinde iken, devletle
diyâr-ı Karamana çıkub, ol vilâyet serkeşlerinün
teshîrinde iken, Kara Bogdan begi 'âk olub, Eflak
voyvodasın, ki Sultân Muhammed Hânun nasbı-yle
mansub olmuşdı, siyüb leşkerin tagıtdı; iklimini, ki
kadimü'l-eyyâmdan dârü'l-İslâma mensûb olı-gelmişdi,
yıkub yakub gâret idüb, ol vilâyete haylî hasâret itdi.

Pâdişâh-ı hilâfet-destgâh mezkûr maslahatden ferâgat bulıcak, sa'âdetle dârü's-saltanate gelüb, karâr tutub, mukîm olıcak, mezbûr voyvoda dergâh-ı 'âlempenâha âdem gönderüb, tazallüm kıldı. Çün âfitâb-ı âsümân-cenâb-ı sa'âdet-nasîb-ü-'adâlet-nisâb Kara Bogdan melikinün tugyânın, gurûr-ı nefsi-pür-şürûrla 'isyâna tasaddisin, ol tâgî-yi bâğînün 'âk olub mülk-i Eflaka ta'addisin bildi, Mihâl-oglı 'Alî Bege ve karındaşı İskender Begeg, ki her gâh hayl-ü-sipâhla âheng-i cenge hâzır-u-nâzzırdılar, atları eyerlenmiş, kılıçları kuşanılmış, yayları kurulmuşdı, birisi Hayder-i şânî-yi zamân idi ve birisi Gazanfer-ı neyistân-ı meydândı, ne bir ocakda anun gibi yanar odurulmuşdı ve ne bir elde bunun gibi yalın kılıç görilmişdi,

İkisi dahi saff-der-i nâmdâr
Biri Rüstem ü biri İsfendiyâr

Rûmilinün, ki havâ-yı gazâda pervâz uran şehbâzlarun yuvasıdır, ol bûmda toğan oğlanlarun vegâ yazısı bâzı kuracak ovasıdır, dinç akıncısını koşub, zıkr olan serdârları Kara Bogdan diyârına irsâl kıldı. Ol hayl-i cerrâr seyl-i kûhsâr gibi akub, bârika-ı sinân-ı sâ'ika-kirdârı dâr-ı küffârı yıkub yakub, esb-i bâd-reftârla sipâh-ı zafer-penâh düşmen-i hâksâr-ı rû-siyâhun diyârın harâb-u-yebâb, hirmen-i mülkin pâyımâl kıldı. Tâzilerle yazılarda türk-ü-tâz iden Türklerün kızıl borkından Kara Bogdan sahrâları lâlezâra döndi; sinân-ı cân-sitân ve hüsâm-ı hûn-âşâmla taşı ve topraga la'l-ı Bedahşân ve berg-i erguvân gibi kana yundı. Hûn-ı küffâra tişne olan gâzîlerün destindeki deşne-i tâbdârla, ki âteş-nih-i nâr-ı kârzârdur, hirmen-i düşmen-i bed-kirdâr yandı; şimsîr-i âbdârla ol yâğî-yi bâğînün ocagı söyündi ve diyârınün bâğı-vu-râğı kararub, deşt-ü-derde akan ırmagı kana boyandı.

Oldı gerd-i neberd gökde sehâb
Yerde seylâb oldı hûn-ı nâb
Kopdı başına kâfirün toğan
Oldı şimsîr berk u kan bârân

Bostân-u-bâgın kara yir idüb, oğın ve uşagın dutub,
esir idüb, bed-nihâd horyadlarını 'alef-i şimşir idüb
kırdılar; Eflakun intikâmını ol 'âklardan alı-virdiler.
Her ne makâmda ol bed-fercâmlarun dernegin işitdilerse,
bi-direng üzerlerine varub tağıtdılar; gubâr-ı
kârzârın buludı ve nâr-ı ilgarun dūd-ı hûn-âlūdı-yle
ol ilün günün günin dün itdiler. Begleri mukâteleye
mecâl bulamadı; yüzeyüz gelüb, gözüküb, mükâbil
olamadı. Her kişünün nefsi (20 b) mukaddem olmagın
kadem-ü-haşem başı teşvişinde-ydi; beglerine yoldaşlık
kayusu kalmamışdı, her biri kendü işinde-ydi. Mezkûr
'adü-yı bed-hûy-ı kîne-cûyun sipehsâlâr-ı meşhûrın
gürûh-ı enbûh-ı kûh-şükûhi-yle Burut şuyı kenârında
âb gibi ıztırâbda ve nâr gibi iltihâbda görüb,
üzerlerin urub, savaş itdiler; yalın kılıçlarla
yanar od gibi irüb, küffâr-ı hâksârı geregi gibi
kırub, ol serkeşlerün leşkerin kurd-u-kuşa, tuyûr-u-
vuhûşa üleşdürdiler; şehîd olan gâzilerün cânları-çün
aş itdiler.

Şu yerine kan tolub cûy-ı Burut
Oldı gül-gün hûn ile riş-ü-bürüt

Ol ceş-i bed-kışün kimisi tutuldı ve kimi öldi.
Serhengleri başın aldı, kaçdı; çeng-i cengden halâs
oldı. Kaçurmagla komadılar, kovdılar ve ardın sürdiler.
Gerd-i neberde bulaşdurub, sahrâ-yı vegâyı tolaşdurub,
tîg-i mîg-reng-ü-âfitâb-tâbla ol firû-mâyeyi sâye gibi
bucakdan bucaga tikdılar; aradan kaçmış kitmişdi,
aradan çıkdı kurtuldı, gördiler. Magânim-i mevfûr ve
ganâ'im-i nâ-mahsûrla mansûr-u-mesrûr dârlarına
döndiler; kâhir-ü-zâfir, sâlib-ü-gâlib geldiler,
diyârlarına çıkdılar.

Hazret-i Pâdişâh-ı hilâfet-penâhun dergâh-ı
âsümân-iştibâhına peyâm-ı fethi ve haber-i zaferi
i'lân-u-i'lâm itdiler; cenâb-ı kâm-yâb-ı Sultân-ı
cihândan ihsân-ı bi-kerân görüb, ol âfitâb-menziletten
hitâb-ı müstetâb-ı tahsîn-ü-âferini işitdiler. Mezkûr
gazâ dahi mezbûr âm-ı sürûr-encâmun şühûrında vâkı'
oidi. Ol sâl-i ferruh-me'âl-ü-ferhunde-fâl envâ'-ı
fütûhî câmi' oldı. Sâhib-kırân-ı 'aşr ol kış dârü

'n-nasr Edirne'de 'işret-ü-ays idüb, oturdu; kânûn-ı
'adâlti icrâ eyleyüb, vilâyetde zulm-u-bid'at
komadı, götürdi.

Hazret-i Hudâvendigâr devletle Sofya
nâhiyetine nehzat buyurub, hiyâm-ı
ikâmeti ol makâmda kurdugını; beglerbegiler
'asker-i zafer-rehber-ü-nusret-şi'ârla
varub, Tuna kenârında iki hisâr-ı üstüvâra
bünyâd urdugını beyân eyler.

Çün sene-i semân nevhâri oldu, gene zemâne
ahvâli i'tidâl buldı.

Âb ki âhen şüde bûd ez sipihr
Âhen-i û âb şüd ez tâb-ı mihr

Cihân-ı bükalemûn kânûnla külhana benzemişken, rebî'-i
bedî'le gülşen-i cinâna döndi; rûy-ı zemîn arûs-ı
nâzenîn gibi ârâste-vü-pîrâste olub, köhne-pîr-i
zemâne nevhâri döndi. Kenâr-ı kişte-zâr ter
sebzelele toldı; leb-i cûybârda hatt-ı sebz zâhir
oldı.

Geçürmiş idi hamsîni zemâne
Velî benzerdi yüzi nevhâri
Henüz olmuşdı hatt-ı sebzi peydâ
Şu gibi haddi sâfi vü mücellâ

Mi'mâr-ı rûzgâr bennâ-yı kuvâ-yı nâmiyeyi işledüb,
binâ-yı hisâr-ı gülzârı, ki leşker-i gâret-ger-i
şitâ harâb-u-yebâb itmişdi, tekrâr imâret eyledi;
dîvârı kenârlarına çınâr-u-sanevberden bârûlar
çeküb, nergis-ü-gülден şesper-ü-siperle, sûsen-i
terden haberlerle içini serâser toldurub, zînet
eyledi.

Sultân-ı zamân, sâhib-kırân-ı cihân, vüzerâ-yı
rûşen-rây ve ümerâ-yı kâr-âzmâyun irşâd-yle Mora
(21 a) Ova kenârında Belgrad civârında olan hisârları,
ki eisine-i 'ibâdda Koyuş ve Hirem dimegle iştihâr
bulmuşlardur, ol diyârın muhâfazası emrinde gâyet

mühimm-ü-lâzım oldukları sebebden 'imâret olunmak buyurdu. Mezkûr kal'aları merhûm-ü-magfûr Sultân Muhammed Hân kış seferinde Ungurus elinden alub, harâb itmışdi; kâfir evlerini agaçdan yapdururdu, ol seferde leşker-i zafer-eserün tig-i âteş-bârı-yle yanub, bi'l-küllıye gitmişdi. Hazret-i Hudâvendigâr bu nıvbetde bünyâd-ı sengin ve divâr-ı metinle âbâd olmaların vech gördi. Kırıl-ı bed-fi'âl ol vaz'a râzî olmayub, nizâ-u-cidâl itmek, kal'alar yapulu-tururken 'azım ictimâ'la gelüb kıtâl itmek ihtimâli var idi; zirâ, ol hisârlarun divârına her taş kı konurdu gûyâ ki Ungurus-ı menhûsun başına dokunur ve göbeline mih tokunurdu.

Lâ-cerem, yarag-u-yasagla leşker-i cerrâr-ı zafer-şi'âr-u-nusret-âsârın ihzârına hâcet oldu; Anatolınun ve Rûmilinün sibehsâlârlarına ahkâm-ı vâcibü'l-ımtişâl irsâl olnub, da'vet oldu. Hisârlarun birisini Anadolu beglerbegisi İskender Paşa yapmak buyurıldı, birisini dahi Rûmili beglerbegisi Mehmed Paşa 'imâret emr oldu. Beglere ve sipâh-ı kişver-penâha ulaklar gitdi; yakında ve irakda olanlar sefer haberin işitdi. Mişâl-i 'âli-şân-ı vâcibü'l-iz'âna fi'l-hâl imtişâl itdiler; yarakların ve yasakların görüb, isti'câle çıkdılar gitdiler.